

Csorba Béla: Ez olyan mondás

A József Attila Könyvtár és a Regionális Kreatív Műhely szervezésében március 9-én Csorba Béla Ez olyan mondás című könyvének bemutatóján vehettek részt azok a helyi polgárok, akik kedvelik a magyar folklórhagyományokhoz kötődő proverbiumok világát: a szólásokat, közmondásokat, szóláshasonlatokat...

Szöke Anna, az intézmény megbízott igazgatója üdvözölte az alkalomhoz illő Sok jó elfér kis helyen szólással, és bemutatta a könyv szerzőjét, aki Temerinben, 1950-ben született. Költő, néprajzkutató és tanár az újvidéki Bölcsészettudományi Egyetemen szerzett diplomát, majd Dr. Papp György munkatársa is volt. Épp 20 éve, hogy a Még azt mondják Temerinben című könyvének prezentálása is nálunk történt. A címben foglalt mű a Temerini Újság nyomtatásában látott napvilágot, szótárszerűen szerkesztett, és az adatközlők nevei is szerepelnek.

Anna rövid bemutatója után a két éve nyugdíjas szerző többek között elmondta, hogy már egyetemi éve alatt kezdett foglalkozni szülővárosa folklórhagyományainak gyűjtésével, majd 1974/75-ben Kanizsán, Adorjánon, Martonoson a diákoktól és a piacon is folytatta a gyűjtést, illetve a '80-as évek elején Temerinben a diákjaitól is gyűjtötte az „anyagot”. Kis cédulákra írta, meg jegyzetfüzetekbe, kitől, mikor, mit hallott, majd dobozokba rakta a gyűjteményt, amely nem törekszik a teljességre, mármint a könyv, de mégis érzékelteti a Temerinben élő, mindinkább fogyó magyar lakosság proverbiumanyagát.

A folklórhagyományhoz kapcsolódva a beszélgetést egy népdallal, a Monostori zöld erdőben születtem cíművel színesítette meg Pósa Emma diáklány, majd folytatódott a könyvismertető. Sok temerini szólást, közmondást megismerhettünk. A nagyapjától ezt hallotta: „Ki kutya a templombú, nem neked harangoztak!” Mint legtöbbször, ennek is átvitt értelme van. Temerinben legnagyobb sikere volt a „Kutyának, lónak, asszonynak ne higgy!” Hogy miért? Elmesélte az idős embertől hallott történetet, mert szólásaink egy részében még él a létrejöttük anekdotikus szövegháttere. Ebből letördelve maradt meg a szólás.

Kisepikai műfaj minden településen található, hasonlóak a közmondások? És miért találhatók meg ugyanazok Európa-szerte? Mert egy töről fakadnak. A középkori latin kultúra területéről. Némelyek egészen a Bibliáig visszavezethetők, pl: Ez Júdás pénze, Ismerem Ádámru, Évárú...

Széles körben ismert az Eltört a köcsögöm, Tele van, mint a mennyei köcsög...szólások. Lehetséges, hogy a festményeken látható bőségszarura vezethetők vissza. A szervező kemelte, hogy a proverbiumokban a beszédnyelvet követi, pl.: Jó munkához idő köll, Amilyen a mosdó, olyan a türiköző. Emellett a könyv szókimondó, mert, ahogy Kodály Zoltán mondta egy vizsgázó diáknak, a néprajzkutató nevének nevezi a dolgokat.

A közmondásoknál található új formák. Érdekes jelenség, hogy évezredek folyamán a közszerűségek elfogynak, és humorizálássá válnak. Így pl: Ki korán kel az...sírásó. Karinthy ezt írta: Kutyából nem lesz szalonna, csak disznózsír. Ma pedig így hallható a változat: Kutyából nem lesz szalonna, de csevap még lehet. Temerinből való a: „Nem minden ember gazember, csak a szomszédja.”

A szerző még sok szólást, közmondást felsorolt, és végül a járeki szólásokból is hallhattunk párat. Ilyen az: Inkább dőlt volna le a járeki templomtorony (1947-ben valóban ledöntötték a boszniai telepeselek), Annyit ér, mint Járékon a nix (semmit nem ér), Émehet Járékra bajuszé – (csinálhat, amit akar, úgy sem lesz foganatja), vagyis Járékon németek éltek, és körükben nem volt szokás a bajuszviselet.

Befejezésül hallhattunk a járeki 1944-es haláltáborról, ahol 6500-an veszítették életüket, köztük 250 gyermek. Jelentős magyar és többségben, alig 1-2 éves gyermekáldozatról talált adatokat a szerző. A halál első könyve címen most megjelent könyvet is megtekinthettük. Az adatok a járeki halotti anyakönyvből származnak, amelynek három kötete van. Az első alcíme: Lägerfüzetek 1.

A feltett kérdésekre is feleletet kaptunk a kisepikus folklór műfajok kapcsán, és az Ez olyan mondás könyvet meg is vásárolhattuk. Érdemes átolvasni!

TM

Fotó: Puskás Károly